

Nordisk och finländsk språkpolitik i ett globalt perspektiv

Mikael Parkvall

Diskussioner av nordisk språkpolitik innehåller ofta globala jämförelser i ganska ringa utsträckning. Syftet med denna artikel är att sätta i synnerhet finländsk språkpolitik i ett internationellt perspektiv, för att därigenom belysa dess ovanliga karaktär.

Har alla länder en språkpolitik?

Man kan ifrågasätta om alla länder har en språkpolitik i egentlig bemärkelse, men även utan en explicit formulerad sådan finns i allmänhet åtminstone ett officiellt språk, vilket i praktiken gynnas av staten. (Med "språkpolitik" avses i det följande *länder*s språkpolitik, snarare än myndigheters eller organisationers. Om inte annat anges åsyftas också riksplenet; ibland gäller andra riktlinjer på regional eller lokal nivå.)

Officiella språk i teori och praktik

I ungefär två tredjedelar av världens länder är detta definierat redan i författningen, och annars ofta i annan lagstiftning. Om vi räknar in fall där ett språk är officiellt genom "sedvanerätt" har i praktiken alla länder ett officiellt språk. Även där inget sådant nämns i lagtexterna är förstås lagen själv skriven på ett givet språk, som i praktiken får status som "officiellt", om än *de facto* snarare än *de jure*¹.

Många språks officiella status är i praktiken dock ganska teoretisk. Längre hade Sydafrika världsrekordet i antal officiella språk (11), vilket på senare tid har slagits av Zimbabwe (17) och Bolivia (37), men i praktiken dominerar ett, med viss användning av några enstaka andra. Israel har i teorin arabiska som officiellt språk vid sidan av hebreiska, men i själva verket är arabiskans användning mycket begränsad och väsentligen kosmetisk. Den officiella statusens stundom högst teoretiska natur exemplifieras av den sydafrikanska regeringstjänsteman som sa "we in the ANC do not believe in ethnic languages" (Venter 1999, s. 620). Föga förvånande är det, av landets elva officiella språk, engelska som inte anses vara "etniskt".

1 Terminologin kan förstås variera något. Svensk lagstiftning omtalar svenska som "huvudspråk", medan Finland kallar finska och svenska för republikens "nationalspråk".

I en mycket stor andel av världens länder är det officiella språket inte det som är modersmål för befolkningsmajoriteten. För en dryg fjärdedel av världens knappt 200 självständiga nationer vore detta omöjligt, eftersom de över huvud taget inte har något majoritetsspråk. Ofta har ändå landets *största* språk någon form av officiell status, men i 32 länder täcker de officiella språken tillsammans in mindre än 10 procent av befolkningen, och i samtliga dessa är det gamla kolonialspråket det officiella (i enstaka fall tillsammans med något annat). I ytterligare 28 länder täcks mindre än halva befolkningen in.

Valet av officiellt språk som utrikespolitik

Ett särfall utgörs av länder som har ett officiellt språk som varken talas av någon betydande befolkningsandel eller är den forna kolonialmaktens språk. Hit hör Djibouti och Komorerna, vilka båda har givit arabiska officiell status – rimligen som ett sätt att markera samhörighet med den övriga muslimska världen.

Ett ganska spektakulärt sätt att använda språkpolitik som utrikespolitik representeras av Rwanda och Ekvatorialguinea. Det sistnämnda landet är det enda i Afrika med spanska som officiellt språk, och det styrs av en brutal regim med få vänner i omvärlden. Att franska 1998 utropades till nationens andra officiella språk tolkades av de flesta utomstående bedömare som ett ganska cyniskt försök att just uppmuntra kontakter med och investeringar och bistånd från franskspråkiga nationer. 2011 utropades portugisiska av samma skäl till det tredje officiella språket i Ekvatorialguinea, och det har sedan dess talats om att engelska skulle kunna bli det fjärde. Samtidigt har så gott som inget förändrats i det ekvatorialguineanska språklandskapet, och inget av de dryga dussinet inhemska språken har tillmätts någon som helst officiell status.

Vad Rwanda beträffar hade landet före självständigheten 1962 varit en belgisk besittning, vilket ledde till att franska var det officiella språket. Att behålla kolonialspråket som officiellt språk är fullt normalt i Afrika, men likväl anmärkningsvärt av det skälet att Rwanda är något så ovanligt som ett så gott som enspråkigt land. Här hade man alltså, till skillnad från de flesta andra av kontinentens länder, *kunnat* använda ett inhemskt språk utan att uppenbart utestänga någon befolkningsgrupp. Numera har man så gott som helt upphört med användningen av franska – men inte på det sätt och av de skäl som man skulle kunna tro:

De flesta läsare torde kunna dra sig till minnes 1994 års folkmord, även om gissningsvis ganska få skulle kunna redogöra riktigt för vad som hände och varför det gick som det gick. Den nuvarande regimen har dock bilden klar för sig: det var Frankrikes fel. De franska fredsbevarande truppernas agerande har ifrågasatts – de har anklagats för att ha beskyddat den förra regimen och

därmed underlättat folkmordet. Det råder under alla omständigheter ingen tvekan om att Frankrike föredrog den förra diktaturen framför den nuvarande.

Så långt är frågan enbart av politiskt och folkrättsligt intresse, men den har en språklig knorr: De grupper som tog över makten 1994 hade tillbringat lång tid i exil i Rwandas officiellt engelskspråkiga grannländer, och många av ledarna behärskade vid maktövertagandet engelska bättre än franska. Kombinationen av detta, tillsammans med avskyn för allt som kunde förknippas med Frankrike, gjorde att Rwanda i praktiken har avskaffat franska som officiellt språk – men inte till förmån för vad man skulle kunna tycka vore det självklara valet, nämligen rwandiska. I stället utnämndes engelska 2003 till officiellt språk, och 2008 deklarerades mer eller mindre över en natt att det skulle vara det enda tillåtna språket i landets skolor, där alltså såväl lärare som elever har rwandiska som modersmål. För att markera att man lämnat det gamla bakom sig har man alltså inte bara avskaffat franskan, utan också användandet av modersmålet, vilket tidigare användes i lägre årskurser. Samtidigt har många av lärarna högst beskedliga kunskaper i engelska.

Reformerna inbegrep också att alla organisationer som ”främjade det franska språket” tvingades stänga och/eller lämna landet, medan regeringen i stället bjöd in British Council att etablera sig. 2009 anslöt sig Rwanda (som alltså aldrig varit brittisk koloni) till Samväldet. Kicket utnämndes till nationalsport, och man diskuterar nu att byta valuta från franc till shilling och att övergå till vänstertrafik.

Som av en händelse har det ekonomiska stödet från Frankrike och Belgien avtagit, medan bistånd från engelskspråkiga länder som USA, Storbritannien och Sverige har kommit att vara bland regimen huvudsakliga inkomstkällor (OECD, utan årtal; 2017).

En tredje variant av förenandet av språk- och utrikespolitik är att ansluta sig till någon av de stora språkrelaterade internationella organisationerna. Att exempelvis Brasilien och Angola är medlemmar i *Comunidade dos Países de Língua Portuguesa*, alltså de portugisiskspråkiga ländernas sammanslutning, är knappast förvånande, men däremot skulle kanske inte alla förvänta sig Georgien och Namibia som associerade medlemmar. Detsamma gäller *Organisation internationale de la Francophonie*, i vilken länder som Moldavien och Armenien är medlemmar, medan Cypern och Qatar är ”associerade” medlemmar.

Språklagstiftning och behandlingen av minoriteter

Så långt utnämmandet och användandet av officiella språk. Men inget land i världen är ju enspråkigt, och ofta finns betydande minoriteter. Vilka rättigheter tillmäts då dessa i världens länder?

Jag lutar mig här mot Leclerc (1999–2017) – och om ingen specifik källa anges är data i artikeln hämtade därifrån (även om *tolkningen* av dessa data givetvis är min egen). Det finns två goda anledningar till detta: Det ena är att Leclerc är en av få som diskuterar språkpolitik som har en ambition att täcka in hela världen (medan de flesta andra experter är experter just på ett givet område och har ett ganska begränsat intresse för resten av planeten), och det andra är att just det elektroniska formatet gör att Leclercs webbplats kontinuerligt uppdateras. Samtidigt ligger det i sakens natur att ett verk som inbegriper alla världens länder innehåller en och annan felaktighet. Det är ingen större utmaning att hitta sådana hos Leclerc, men frågan är vad alternativet egentligen är. Den mänskliga naturen och antalet timmar på ett dygn gör att vi aldrig kommer att hitta en informationskälla som både har optimal täckning och perfekta insikter – och det gäller naturligtvis språkpolitik likaväl som vilket annat ämne som helst. Och därmed har vi i praktiken valet mellan fullständig korrekthet för enstaka delområden eller god översikt över helheten, fast med en del felaktigheter.

Med detta sagt, delar Leclerc in världens länders språkpolitik i följande kategorier (med vissa förenklingar från min sida för att förbättra överskådligheten):

	Leclercs etikett	Mina föreslagna tolkning	
1	<i>Politiques d'assimilation</i>	assimilationspolitik	"repression"
2	<i>Politique de non-intervention</i> <i>Politiques de multilinguisme stratégique</i> <i>Politiques de valorisation de la langue officielle</i>	låt gå-politik flerspråkighet i prestigespråk favorisering av det officiella språket	↑
3	<i>Politiques de statut juridique différencié</i>	minoritetsspråk erkänns vissa rättigheter	
4	<i>Politiques de bilinguisme (ou de trilinguisme)</i>	flerspråkighet	↓ "liberalism"

Tabell 1

Kolumnen längst till höger representerar mitt förslag till rankning av olika länders attityder och praxis, medan den längst till vänster återger samma sak, fast i numerär form. Syftet med det sistnämnda är helt enkelt att kunna testa eventuella korrelationer mellan språkpolitik och andra faktorer.

Så här klassificerar hur som helst Leclerc världens länder (med de nordiska i fetstil)²:

Land	Språkpolitik (min omformulering av Leclerc)	Grad av "liberalism" (min ranking)
Afghanistan, Bhutan, Brasilien, Brunei, Burma, Grekland, Indonesien, Irak, Iran, Laos, Libyen, Pakistan, Syrien, Thailand, Turkiet, Turkmenistan, Vietnam, Östtimor	assimilation	1
Antigua & Barbuda, Argentina, Bangladesh, Benin, Burkina Faso, Dominica, Dominikanska republiken, Ecuador, Ekvatorialguinea, El Salvador, Elfenbenskusten, Gabon, Gambia, Ghana, Guyana, Honduras, Jamaica, Japan, Kap Verde-öarna, Kongo-Brazzaville, Kongo-Kinshasa, Kuba, Liberia, Liechtenstein, Malawi, Mali, Nicaragua, Palestina, Panama, S:t Vincent & Grenadinerna, S:t Kitts & Nevis, S:t Lucia, San Marino, Saudiarabien, Senegal, Sierra Leone, Storbritannien, Tjeckien, Tyskland, Uruguay, Venezuela, Österrike	låt gå-politik	2
Belize, Etiopien, Fiji, Filippinerna, Guinea, Haiti, Indien, Komorena, Libanon, Luxemburg, Malaysia, Mauritius, Namibia, Niger, Nigeria, Papua Nya Guinea, Seychellerna, Singapore, Slovenien, Surinam, Ungern, Vanuatu, Vatikanstaten, Zimbabwe	flerspråkighet i prestiggespråk	2
Algeriet, Andorra, Angola, Armenien, Australien, Azerbajdzjan, Bahamas, Bahrain, Barbados, Colombia, Costa Rica, Cypern, Egypten, Estland, Förenade Arabemiraten, Georgien, Grenada, Guinea-Bissau, Island , Israel, Italien, Jemen, Jordanien, Kambodja, Kazakstan, Kuwait, Madagaskar, Maldiverna, Marocko, Mauretanien, Mexiko, Moçambique, Moldavien, Mongoliet, Nepal, Nordkorea, Oman, Peru, Qatar, Salomonöarna, São Tomé & Príncipe, Serbien, Somalia, Spanien, Sudan, Sydkorea, Sydsudan, Tadzjikistan, Taiwan, Togo, Trinidad & Tobago, Tunisien, Uganda, USA, Uzbekistan, Zambia, (Åland)	favorisering av det officiella språket	2
Albanien, Bolivia, Bulgarien, Chile, Danmark , Frankrike, Guatemala, Kina, Kroatien, Lettland, Litauen, Makedonien, Monaco, Montenegro, Nederländerna, Paraguay, Polen, Portugal, Rumänien, Ryssland, Slovakien, Sverige , Ukraina	minoritetsspråk erkänns vissa rättigheter	3
Belgien, Bosnien-Hercegovina, Botswana, Burundi, Centralafrikanska republiken, Djibouti, Eritrea, Finland , (Färöarna), (Grönland), Irland, Kamerun, Kanada, Kenya, Kirgizistan, Kiribati, Kosovo, Lesotho, Malta, Marshallöarna, Mikronesien, Nauru, Norge , Nya Zeeland, Palau, Rwanda, Samoa, Schweiz, Sri Lanka, Swaziland, Sydafrika, Tanzania, Tchad, Tonga, Tuvalu, Vitryssland	flerspråkighet	4

Tabell 2

2 Leclerc inkluderar även ett stort antal icke självstyrande områden, men här har jag begränsat urvalet till självständiga länder samt de nordiska autonoma territorierna Åland, Färöarna och Grönland (placerade inom parentes i tabellen).

Självklart kan man ifrågasätta enskilda länders kategorisering, men mycket få människor torde ha tillräcklig överblick över hela världen för att kunna bedöma mer än några enstaka nationer, och som nyss nämnts är detta den viktigaste anledningen till att använda just Leclerc som källa.

Bland länder som för en anmärkningsvärt njuvg språkpolitik kan nämnas Turkiet (som tills nyligen insisterade på att kalla kurder för "bergsturkar", och vars författning uttryckligen säger att alla medborgares modersmål är turkiska), Burma och Syrien. Bland mer geografiskt närbelägna och närmre kulturellt stående länder kan särskilt Grekland nämnas som ett land med en synnerligen repressiv språkpolitik.

Det är kanske fler än jag som skulle tro att språkpolitisk liberalism korrelerar med demokrati, men så visar sig inte vara fallet. Jag testade sambandet mellan dessa, och även några andra faktorer, nämligen följande (siffran till höger representerar korrelationen)³:

1	grad av demokrati (Freedom House 2017)		0,21
2	finns det alls ett majoritetsspråk (med avseende på modersmål)?		0,09
3	landets dominerande religion	hinduism	-0,06
		buddhism	-0,14
		islam	-0,19
		katolicism	0,11
		ortodoxi	0,06
		protestantism	0,19
4	grad av religiositet		0,16
5	ekonomiskt välstånd (BNP/capita)		0,04
6	språklig diversitet, alltså hur språkligt splittrat landet är med avseende på modersmål		-0,05
7	vilket som är det officiella språket	spanska	-0,07
		arabiska	-0,13
		engelska	0,19
		franska	0,06
		tyska	0,05

3 På redaktionell begäran: "Korrelation" betyder ungefär "samvariation", alltså den utsträckning i vilken två fenomen samförekommer. Värdet 1 betyder ett fullständigt samband, alltså att de båda fenomenen definitionsmässigt alltid förekommer tillsammans, medan noll betyder ett obefintligt sådant samband. Negativa tal syftar på att de båda fenomenen tenderar att inte samförekomma.

I mer tekniska termer innebär "korrelation" här Pearsons korrelationskoefficient, och för de olika språkpolitikerna används de siffrvärden som tillmättes dem i tabell 2.

De två sista faktorerna (8–9) bygger på ett litet antal (några tiotal) länder, och företrädesvis västliga sådana. För de övriga ingår i princip hela världen.

		portugisiska	-0,11
8	om invånarna uppger sig vara "stolta" över sin nationella tillhörighet, och i så fall vilka aspekter av denna som de särskilt prioriterar (Smith & Jarkko 1998)	demokrati	0,28
		inflytande i världen	0,45
		ekonomi	0,12
		vetenskap	0,09
		idrott	0,31
		konst och kultur	0,11
		militär	0,25
		historia	0,10
		socialförsäkring	0,13
		jämlikhet	0,08
9	vad invånarna i olika länder uppfattar som viktigast för att betrakta en annan människa som landsman (Stokes 2017)	religion	0,50
		födelseland	0,45
		seder och bruk	0,31
		språktillhörighet	0,17

Tabell 3

Ur siffrorna kan vi alltså utläsa att protestantiska länder tenderar att ha en mer liberal språkpolitik (positivt värde) än muslimska (negativt värde), medan ett lands ekonomiska förutsättningar inte ser ut att ha något samband med dess språkpolitik (värdet 0,04 är ju nära noll).

Nästan alla korrelationer är mycket svaga (mellan 0,5 och -0,19), och ingen av de här nämnda faktorerna förutsäger alltså ett lands språkpolitik särskilt väl. Även om exempelvis demokratier är *något lite* mer benägna att behandla sina minoriteter med respekt är det svårt att se någon systematik i siffrorna. Grekland är en demokrati med, som tidigare nämnts, en direkt minoritetsfientlig språkpolitik. Eritrea är en av världens absolut brutalaste diktaturer men har en förvånansvärt generös språkpolitik.

Att bara finna svaga korrelationer framstår lätt som ett nederlag, men även avsaknad av samband kan vara intressanta på sitt sätt.

Jag gissar alltså att fler än jag spontant hade väntat sig tydligare samband åtminstone med avseende på demokratispekten, och kanske även med en och annan av de övriga faktorerna. Kanske har det med att göra på vilken grund staten är skapad. Måhända är många förtryckarregimer så pragmatiska att de

använder de språk som bäst lämpar sig för de egna syftena. Möjligen tycker de att det helt enkelt inte spelar så stor roll vilket språk befolkningen uttrycker sig på, så länge den inte uttrycker regeringskritiska åsikter.

Problematisering av begreppen

Vad är egentligen förtryck?

Vi tänker gärna på språkligt förtryck som frånvaron av erkännande av minoriteter. Och många minoriteter kämpar onekligen mot en statsmakts språkpolitik för ett erkännande. Men i länder som Indonesien, Pakistan och Kina verkar många minoriteter acceptera sitt öde, trots att en del av dem har tiotals miljoner talare (wu och javanesiska kan rentav vara de största hotade språken i världen). Och i det dagliga livet gäller samma accepterande, eller resignerade om man så vill, attityd för många finlandssvenskar, tornedalsfinnar, samer och andra minoriteter i vår närmiljö.

Än mer komplicerat blir det av att en del minoriteter i princip *vill* byta språk. Begreppet fri vilja är förstås vanskligt att tillämpa när ett val fattas under någon form av yttre tryck (och dessutom är det givetvis svårt att tala om en hel folkgrupps kollektiva vilja), men faktum är ju att språkbyte pågår på tusentals platser i världen. Det är också uppenbart att människor förhåller sig olika till det egna språket och dess roll för den egna identiteten. Många lingvister som i fält undersökt döende språkvarieteter kan intyga att talarna inte nödvändigtvis beklagar det traditionella språkets undergång. I en del fall (som det nyss nämnda exemplet Rwanda) kan åtminstone en del av befolkningen rentav välkomna ett utökat användande av ett främmande tungomål. Att byta språk kan i förlängningen innebära ekonomiska vinster, och uppenbart är inte alla beredda att avstå från sådana till förmån för "stolthet", "gruppsolidaritet", "hemtamhet" eller hur vi nu skulle kunna etikettera de känslomässiga faktorer som gynnar språkbevarande.

Ett historiskt perspektiv

En historisk infallsvinkel kan ofta vidga våra perspektiv på en nutida situation. Exempelvis hjälper historien oss att *förstå* den antirykska språkpolitik som tillämpas i Baltikum, vare sig vi nu väljer att *bejaka* den eller inte, och detsamma gäller förstås aversionen mot afrikaans i Sydafrika eller engelska i franskdominerade Québec.

Än mer slående är de stämningar som rådde under franska revolutionens dagar, då det var av yttersta vikt för revolutionärerna att befolkningen talade franska, eftersom ett gemensamt språk sågs som förutsättningen för en fungerande demokrati (se till exempel Certeau, Julia & Revel 1975). En nutida

människa skulle antagligen invända att ett gemensamt språk inte förutsätter utplåning av lokala varieteter, men samtidigt vet vi att diglossier sällan är särskilt stabila. Förekomsten av ett lingua franca sätter oundvikligen press på folkspråken, vare sig det handlar om franska under sent 1700-tal eller engelska idag, och i förlängningen kan språkbyte vara en följd (en vanlig, om än inte en automatisk sådan) av mellanfolklig förståelse.

Även om de flesta av oss idag skulle tycka att revolutionärerna gick för långt när de krävde att folkmålen skulle överges, är fallet ändå en intressant illustration till hur något som ansågs progressivt förr uppfattas som direkt barbariskt idag.

Teori kontra praktik: Kan man ha en perfekt språkpolitik?

Det finns som bekant ofta en skillnad mellan teori och praktik. Ibland kan användandet av statusspråk framstå som att det handlar om ren illvilja från makdens sida. Men i många fall kan man undra vad alternativet skulle vara – många länder, i synnerhet i tredje världen, har flera hundra inhemska språk inom sina gränser, och vad har man då för val? Medan det går att upprätthålla en hyfsat väl fungerande tvåspråkig administration, skulle det inte vara praktiskt möjligt för Papua Nya Guinea att tillämpa officiell 840-språkighet. Inte ens i ett ambitiöst land är det helt lätt, hur gärna man än vill, att få varje offentliganställd att tala landets båda (eller alla) språk väl eller att åstadkomma tvåspråkig utbildning i varje avkrok. Då kommer diskriminering i praktiken att vara oundviklig.

Bästa språkpolitiken som trots allt finns

Hur bra exempel kan vi då finna i den faktiska världen? Jag vill hävda att Finland är ett land vars språkpolitik (åtminstone så länge vi inskränker oss till svenska och finska) har få konkurrenter i världen. Bland länder som skulle kunna komma på tal är ett drygt dussintal sådana att det största minoritetsspråket har officiell status. Dessa skiljer sig dock från Finland på flera sätt:

- En del är så decentraliserade statsbildningar att språkpolitiken i första hand bedrivs på regional nivå, och då blir inte sällan det som nationellt är en minoritet i själva verket en majoritet (till exempel Belgien, Schweiz och Kanada).
- Vissa länder är sådana att minoritetsspråkets status i stor utsträckning är en symbol för nationell egenart, och då syftar språkpolitiken minst lika mycket till att distansera sig från andra länder (Irland, Nya Zeeland) eller ett obehagligt förflutet (Sydafrika) som till en faktisk, fungerande flerspråkighet.
- Ibland är den största minoriteten, eller en av de största minoriteterna, ett

kolonialspråk, som i praktiken inte är underdog (Bolivia, Kirgizistan).

- Några gånger talar den största minoriteten ett världsspråk, alltså något som det kan finnas goda skäl att intressera sig för och lära sig, oavsett synen på minoriteten (återigen Belgien, Schweiz, Kanada).
- En del minoriteter är så mycket större än den i Finland att det skulle vara svårare att helt negligera den (Kirgizistan, Belgien, Kanada, Schweiz, Sri Lanka, Bolivia).
- I ett par länder råder politiska problem, såtillvida att landet är en diktatur och att varken majoritet eller minoritet under alla omständigheter åtnjuter mänskliga rättigheter (till exempel Kirgizistan), alternativt att staten är så svag att den inte är förmögen att tillämpa de vällovliga principer som ställts upp (till exempel Bolivia).
- I de flesta av de nyss nämnda länderna är utbildningssystemet sådant att det i bästa fall går att studera några av sina grundskoleår på minoritetsspråket, medan högre utbildning på språket helt eller i stort sett saknas (Irland, Nya Zeeland, Sydafrika).
- Ett specialfall utgörs av Kosovo, som har en häpnadsväckande generös minoritetsspråkspolitik – men då ska man komma ihåg att landets självständighet helt dikterats av västvärlden, och att det inte själv valt sin policy.

Nu är jag för all del mer bekant med den finska situationen än med den i de flesta andra länder, men jag har åtminstone försökt att hitta paralleller ute i världen och har ändå svårt att komma ifrån att få länder behandlar en femprocentig minoritet så storsint som Finland gör – rent juridiskt är svenskan inte ens ett minoritetsspråk, utan bara "det ena" av republikens två "nationalspråk". Visst är det *i praktiken* svårt även i Finland att leva ett helt liv på svenska, och visst har tillämpningen av lagarna sina brister även här. Andra minoriteter i Finland åtnjuter förstås inte andra samma avundsvärda situation som finlandssvenskarna. Men hur mycket diskriminering den enskilda finlandssvensken än kan peka på, och hur mycket frustration som än kan uppstå i vardagen, har Leclerc rätt när han talar om "rättigheter för de svenskspråkigas del som måste betecknas som exceptionella", och "som många andra minoriteter i världen bara kan drömma om".

Leclercs eget hemland Kanada är en intressant jämförelse såtillvida att majoritetsspråket är världens otvivelaktigt viktigaste, medan minoritetsspråket kan anses vara världens näst viktigaste världsspråk. Man kunde tycka att kanadensarna har ganska bra incitament att bli åtminstone tvåspråkiga. Likväl behärskar nordbor engelska i högre grad än franskkkanadensarna, samtidigt som de är obetydligt sämre på franska än vad engelskkanadensarna är. Men framför allt

kan finnarna svenska (ett språk utan någon större internationell användbarhet) i mångfaldigt högre grad än engelskkanadensarna kan franska, som ju trots allt är ett världsspråk – och dessutom har fler talare i Kanada än hela Finlands befolkning.

Summary

This article is an attempt to on the one hand offer a brief survey of national languages policies of the world, and on the other hand to situate those of the Nordic countries in general, and Finland in particular, in this global context. The impressive (albeit not always successful) measures of Finnish authorities to uphold bilingualism are highlighted, and argued to have few parallels world-wide.

Mikael Parkvall är lingvist vid Stockholms universitet. Hans arbete har huvudsakligen behandlat språkkontakt, typologi och historisk lingvistik.

Referenser

- Certeau, Michel de, Dominique Julia & Jacques Revel, 1975: *Une politique de la langue: la Révolution française et les patois, l'enquête Grégoire*. Paris: Gallimard.
- Freedom House, 2017: *Freedom in the World 2017*. Washington: Freedom House.
- Leclerc, Jacques, 1999–2017: L'aménagement linguistique dans le monde. <http://www.axl.cefan.ulaval.ca/index.html>.
- Lewis, Paul, Gary Simons & Charles Fennig (red.), 2016: *Ethnologue*, 19:e upplagan. Dallas: SIL International.
- OECD, 2017: Data Lab: Aid statistics by donor, recipient and sector. <http://www.oecd.org/statistics/datalab/oda-recipient-sector.htm>. Hämtad 2017-03-19.
- OECD, utan årtal: Rwanda country factsheet. <https://www.oecd.org/dac/aft/Rwanda%20Country%20Factsheet.pdf>. Hämtad 2017-03-19.

- Smith, Tom & Lars Jarkko, 1998: *National Pride: A Cross-national Analysis*. Chicago: National Opinion Research Center, University of Chicago.
- Stokes, Bruce, 2017: *What It Takes to Truly Be 'One of Us'*. Washington: Pew Research Center.
- Venter, Dawid, 1999: A global perspective on racial and linguistic integration in South African Christian congregations. *Journal of World-Systems Research* 5, s. 619–650.

Nyckelord: språkpolitik, språklagstiftning, Norden, Finland

Bibliografiske oplysninger

Parkvall, Mikael, 2017: Nordisk och finländisk språkpolitik i ett globalt perspektiv. I: Torbjørg Breivik (red.). *Sprog i Norden 2017*, s. 82-93.

<https://tidsskrift.dk/sin/index>

©Forfatterne og Netværket for sprognævnene i Norden
